

Alcide de Gasperi: natchniony rzecznik demokracji i wolności w Europie

Alcide de Gasperi 1881 - 1954

W latach 1945–1953 Alcide de Gasperi, jako włoski premier i minister spraw zagranicznych, kształtował powojenne losy kraju.

Urodził się w regionie Trydent-Górna Adyga (Tyrol Południowy), który do 1918 r. należał do Austrii. Wraz z innymi ówczesnymi wybitnymi mężami stanu działał aktywnie na rzecz jedności europejskiej. Doświadczenia wyniesione z epoki faszystów i wojny – w latach 1927–1929 przebywał w więzieniu, zanim nie udzielono mu azylu w Watykanie – wyrobiły w nim przekonanie, że jedynie unia państw europejskich jest w stanie zapobiec powtórzeniu się tych straszliwych wydarzeń.

Wielokrotnie propagował inicjatywy na rzecz zjednoczenia Europy Zachodniej, pracując nad realizacją planu Marshalla i nawiązując bliskie stosunki gospodarcze z innymi europejskimi krajami, w szczególności z Francją. Ponadto wspierał realizację planu Schumana w sprawie ustanowienia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, a także uczestniczył w pracach nad utworzeniem europejskiej polityki obronnej.

Młodość

Alcide de Gasperi urodził się 3 kwietnia 1881 r. Jego ojciec był niezbyt zamożnym policjantem. De Gasperi dorastał w regionie Trydentu, który wówczas był jednym z włoskojęzycznych obszarów ogromnego wielonarodowego i wielokulturowego zlepką narodów funkcjonującego w ramach Austro-Węgier. Ponieważ w regionie tym nie było włoskiego uniwersytetu, na którym mógłby otrzymać stypendium naukowe, w 1900 r. zaczął więc studiować filologię w Wiedniu. Tam też wstąpił do katolickiego ruchu studenckiego. To właśnie w czasie studiów mógł rozwijać swoje umiejętności mediatorskie, które później tak bardzo przydały się w jego karierze politycznej. Potrafił na przykład zrozumieć, że znalezienie rozwiązania problemu jest ważniejsze niż żywienie urazy oraz że liczy się treść, nie forma. W 1905 r. ukończył studia i powrócił do Trydentu, gdzie pracował jako dziennikarz w gazecie La Voce Cattolica. Został wówczas również działaczem politycznym Unione Politica Popolare del Trentino, a w 1911 r. wybrano go

na przedstawiciela Trydentu w austriackiej Izbie Reprezentantów. De Gasperi wykorzystał to stanowisko do zwiększenia praw mniejszości włoskiej.

Doświadczenia wyniesione z pierwszej wojny światowej i „Idee ricostruttive”

Choć podczas pierwszej wojny światowej de Gasperi pozostał neutralny politycznie, popierał jednak starania Watykanu mające na celu zakończenie wojny. Gdy wojna skończyła się w 1918 r., rodzinny region de Gasperiego stał się częścią Włoch. Rok później de Gasperi został współzałożycielem Włoskiej Partii Ludowej (Partito Popolare Italiano – PPI), a od 1921 r. reprezentował ją w parlamencie. Ugrupowanie faszystowskie we włoskim rządzie pod przewodnictwem Mussoliniego rosło w siłę, otwarcie stosując

przemoc wobec członków PPI i zastraszając ich, aż w końcu zakazano działalności tej partii i rozwiązano ją w 1926 r. Sam de Gasperi został aresztowany w 1927 r. i skazany na cztery lata więzienia. Dzięki wstawiennictwu Watykanu wypuszczono go po 18 miesiącach. De Gasperi uzyskał azyl na terenie Watykanu, gdzie przez 14 lat pracował jako bibliotekarz. Podczas II wojny światowej napisał „Idee ricostruttive” („Koncepcje odbudowy”), które były manifestem Partii Chrześcijańsko-Demokratycznej, założonej potajemnie w 1943 r. Po upadku faszyzmu de Gasperi stanął na czele partii i sprawował urząd premiera w latach 1945–1953 przez osiem kolejnych kadencji rządu. Do dziś nikomu w historii włoskiej demokracji nie udało się nieprzerwanie sprawować rządów politycznych przez tak długi czas.

Rola w integracji europejskiej

W tzw. erze de Gasperiego odbudowa Włoch postępowała dzięki uchwaleniu konstytucji republikańskiej, wzmocnieniu wewnętrznej demokracji oraz poczynieniu pierwszych kroków ku rekonstrukcji gospodarki. De Gasperi był entuzjastycznym zwolennikiem współpracy międzynarodowej. Jako polityk w znacznym stopniu odpowiedzialny za powojenną odbudowę Włoch był przekonany, że kraj ten musi odzyskać swoją pozycję na arenie międzynarodowej. W tym celu działał na rzecz powołania Rady Europy, przekonał Włochy do uczestnictwa w amerykańskim planie Marshalla i wstąpienia do NATO. W czasach, gdy de Gasperi ściśle współpracował ze Stanami Zjednoczonymi, Włochy miały jedną z największych partii komunistycznych w Europie Zachodniej.

Demokracja, porozumienie i wolność

De Gasperi uważał, że druga wojna światowa nauczyła wszystkich Europejczyków, że „przyszłość nie będzie kształtowana poprzez stosowanie siły czy żądę podbojów, lecz poprzez cierpliwe stosowanie metod demokratycznych w konstruktywnym duchu porozumienia i przy poszanowaniu prawa do wolności”. Słowa te wypowiedział, gdy przyjmował nagrodę Karola Wielkiego przyznaną mu w 1952 r. za zaangażowanie w działalność proeuropejską. Wizja ta tłumaczy jego natychmiastową odpowiedź na wezwanie do integracji Europy wypowiedziane przez Roberta Schumana

w dniu 9 maja 1950 r., które doprowadziło do powstania rok później Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali (EWWiS). W 1954 r. de Gasperi został pierwszym przewodniczącym Zgromadzenia Parlamentarnego EWWiS. I chociaż sam projekt ostatecznie się nie powiódł, de Gasperi pozostał obrońcą i rzecznikiem wspólnej europejskiej polityki obronnej.

Europejska Wspólnota Gospodarcza

Na pierwszym etapie drogi ku integracji europejskiej de Gasperi odgrywał rolę mediatora pomiędzy Niemcami i Francją, które przez niemal wiek toczyły ze sobą wojny. Pod koniec życia de Gasperi zachęcał również do utworzenia Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej. Chociaż nie dane mu było doczekać tego momentu – zmarł w sierpniu 1954 r. – podczas podpisywania traktatów rzymskich w 1957 r. powszechnie doceniono jego wkład w to osiągnięcie.

Pochodzenie Alcide de Gasperiego, jego doświadczenia z czasów wojny i faszyzmu oraz przynależność do mniejszości sprawiły, że miał on wyjątkową świadomość tego, że jedność europejska jest konieczna, by zaleczyć rany po dwóch wojnach światowych i na zawsze zapobiec powrotowi okrucieństw z przeszłości. De Gasperiego motywowała jasna wizja unii Europy, która nie zastępuje odrębnych państw, jednak umożliwia im wzajemne uzupełnianie się.

De Gasperi i niemiecki kanclerz Konrad Adenauer podają sobie ręce w 1953 r. w Rzymie.